

Doch er is meer. Het onderscheid tusschen de godgeleerde archaeologia sacra en de Israëlietische oudheidkunde met haar ethnologisch karakter zou allicht van den aanvang af duidelijker beseft zijn geworden, indien men zich nauwkeurig rekenschap had gegeven van de vraag, welke bronnen zoo voor de eene als voor de andere wetenschap in aanmerking komen. Maar dit deed men juist niet. Aanvankelijk bepaalde men zich practisch tot het onderzoek der Heilige Schrift. Zoo deed vooral Beza, die in zijne *Lex Dei moralis, ceremonialis et politica* ⁶⁾ niet anders gaf dan den tekst der wetten uit den Pentateuch, in zekere systematische orde gerangschikt ⁷⁾. Eveneens bepaalde zich Bertramus tot de bijbelsche stof, al gaf hij ook meer dan enkel eene reproductie van den tekst. Spoedig echter ging men ook elders lafenis zoeken voor den dorst naar archaeologische kennis. Lempereur, die in 1641 eene geannoteerde editie van Bertramus' werk uitgaf ⁸⁾, illustreerde zijn' commentaar met aanhalingen uit rabbijnsche geschriften. En reeds enkele jaren vroeger had Cunaeus in de voorrede van zijne *Respublica Hebraeorum* ⁹⁾ zich erop beroemd, dat hij door den secretaris der Staten van Zeeland, Borelius, in persoonlijke aanraking was gebracht met den Egyptischen rabbi Moses ben Maimon, naamgenoot van den beroemden wetgeleerde der twaalfde eeuw. Naast de rabbijnsche literatuur veroverden even spoedig Josephus en Philo zich eene plaats. Eerstgenoemde werd als getuige opgeroepen in den heftigen strijd van Drusius en Scaliger tegen den Jesuïet Serarius over de Joodsche secten ¹⁰⁾. Terwijl honderd jaar later het aan Philo toegeschreven boek *De vita contemplativa* aanleiding gaf tot den wel veel hoffelijker gevoerden, maar niet minder onverzoenlijken strijd